

SMURTO LYTIES PAGRINDU PREVENCIJA VADOVAS

Projektas „LOG IN – SAUGUMAS MAN PATINKA“

Projekto koordinatorius:

Modenos miesto savivaldybė: www.comune.modena.it

Projekto partneriai:

- Modenos moterų dokumentacijos centras: www.cddonna.it
- Viduržemio lyčių studijų institutas: www.medinstgenderstudies.org
- Moterų informacijos centras: www.lygus.lt/mic
- Lyčių laisvės ir lygybės asociacija: www.aleg-romania.eu

Finansiškai parėmus
Europos Sąjungos
Daphne programai

Visa atsakomybė dėl šio leidinio turinio tenka autoriams.

Turinys neatspindi Europos Komisijos nuomonės, ir Komisija nėra atsakinga už jokią čia pateiktą medžiagą panaudojimą.

Padėka:

Ypatingai dėkojame visiems jaunesiems „Log in“ projekto dalyviams visoje Europoje už neįkainojamą indėlį, entuziazmą ir atsidavimą

Autorius: Modenos moterų dokumentacijos centras

Maketas ir grafika: Edicta srl - Parma

**EUROPINIS PROJEKTAS „LOG IN – SAUGUMAS
MAN PATINKA“**

IŽANGA

KAS MES ESAME?

p. 05

SMURTAS LYTIES PAGRINDU – APIBREŽIMAI IR SKAIČIAI

STAMBULO KONVENCIJA

SMURTO SKAIČIAI

p. 09

PRAKTINIŲ UŽSIEMIMŲ JAUNIMUI VADOVAS

PROJĖKTO STRUKTŪRĄ

KODĖL ĮTRAUKIAMOS IR MOKYKLOS?

MOKYMASIS PER VEIKLĄ

KAS YRA BENDRAAMŽIŲ UGDYMAS?

UŽSIĖMIMAI

BENDRAAMŽIŲ UGDYTOJAS: DARBE

STEBĖJIMAS IR TIKRINIMAS

p. 13

GAIRĖS PRAKTINIAMS SUAUGUSIŲJŲ MOKYMAMS

UŽSIĖMIMAI

p. 29

IŠVADOS

p. 32

IŽANGA

Šis vadovas yra praktinių seminarų, skirtų smurto lyties pagrindu prevencijai, rezultatas. Seminarai buvo organizuoti kaip „LOG IN – Saugumas man patinka“ projekto dalis, finansuota Europos Komisijos ir vyko 2013-2014 mokslo metais keturiuose Europos miestuose (Modenoje, Vilniuje, Nikosijoje ir Sibiu). Juose dalyvavo apie 1000 mokinių.

Vadovo tikslas - pasidalyti seminarų metu gautais rezultatais ir pasiūlyti veiklų metodus, kaip būdą kovoti su smurtu lyties pagrindu.

Pristatome pagrindines veiklas, kurios buvo vystomos projekto metu, dalijamės kovos prieš smurtą lyties pagrindu teorija ir taip suteikiame priemones, kurios gali būti lengvai naudojamos (ypatingai mokytojų ir ugdytojų), siekiant paskatinti diskusijas apie kovą su smurtu lyties pagrindu.

„LOG IN“ PROJEKTAS

Projektas „LOG IN – Saugumas man patinka“ (toliau - „Log In“) pradėtas vykdyti 2013m. sausio mėnesį, trukmė - 24 mėnesiai. Projekto partneriai: Modenos miesto savivaldybė

(pagrindinis partneris), Modenos Moterų dokumentacijos centras (Italija), Viduržemio lyčių studijų institutas (Kipras), Moterų informacijos centras (Lietuva) ir Lyčių laisvės ir lygybės asociacija (Rumunija).

Pagrindinis projekto tikslas - kovoti su smurtu lyties pagrindu, skatinant jaunimą atsakingai naudotis socialiniais tinklais ir šiuolaikinės žiniasklaidos priemonėmis, suteikiant jiems žinių apie tai, kokį vaidmenį gali turėti naujosios technologijos, skleidžiant ir skatinant stereotipus, susijusius su lytimi.

Projektas siūlo keturių modulių seminarus ir kūrybines veiklas jaunimui, kurie padeda dalyviams atpažinti ir išanalizuoti seksistinius stereotipus bei paskatinti **abipusiu supratingumu** paremtus skirtingų lyčių santykių modelius. Dalyviams suteikiama erdvė kritiškai ir konstruktyviai diskutacijai bei apmąstymams, kuriuose gali išreikšti save, ieškoti problemų sprendimų bei pozityvių naujų technologijų naudojimo būdų.

Projekto metu organizuota nemažai seminarų suaugusiems: tėvams, mokytojams, švietėjams, ir kt. (Lietuvoje buvo apmokyta daugiau nei 400 suaugusiųjų), siekiant paskatinti smurto lyties pagrindu supratimą bei atsakingą socialinių tinklų ir šiuolaikinės žiniasklaidos priemonių naudojimą.

KAS MES ESAME?

Modenos miesto savivaldybė (Comune di Modena)

Vadovaujantis projekto partneris yra Modenos miesto savivaldybė (Šiaurės Italija), kurioje gyvena apie 185,000 žmonių.

<http://www.comune.modena.it/pa-riopportunita>

Projektą įgyvendino Lygių Galimybių Departamentas, kuris atsakingas už lyčių lygybės įgyvendinimą, paremtą iniciatyvomis ir projektais, apimančiais darbo ir šeimos laiko derinimą, smurto prieš moteris prevenciją ir t.t. Taip pat projekte dalyvavo savivaldybės Europos politikos ir tarptautinių ryšių departamentas, kuris užsiima ES politika ir tarptautine miesto reklama, bei padeda miesto administracijai įgyvendinti projektus ir siekiant Europos finansavimo.

<http://www.comune.modena.it/progettoeuropa/english/>

Modenos moterų dokumentacijos centras (Centro Documentazione Donna di Modena)

Modenos moterų dokumentacijos centrą (<http://www.cddonna.it/>) (CDD) 1996m. įkūrė grupė moterų, siekiančių saugoti ir viešai pristatyti šiuolaikinę moterų istoriją.

Centras skatina moterų dalyvavimą viešajame gyvenime ir lygias galimybes tarp moterų ir vyrų; kovoja už vietos moterų teises, bei padeda imigrantėms siekti pilietybės.

CDD vykdo daug veiklų: kultūrinės iniciatyvos; santykiai ir ryšių užmezgimas; istoriniai ir socialiniai tyrimai bei analizė; mokymai; archyvavimas ir bibliotekininkystė; didaktika; komunikacijos ir IT sistemos; konsultavimas ir priežiūra.

Viduržemio lyčių studijų institutas (The Mediterranean Institute of Gender Studies - MIGS)

Viduržemio lyčių studijų centras (<http://www.medinstgenderstudies.org>) (MIGS) yra ne pelno siekianti organizacija, kurios centrinis ofisas įsikūręs Kipre. Centro misija - panaikinti visas moterų diskriminacijos formas per vykdomus tyrimus, politiką ir interneto tinklus, taip pat mokykmo kursus, seminarus, konferencijas ir kitas veiklas.

MIGS skatina moterų dalyvavimą visose socialinio ir pilietinio gyvenimo srityse, ypatingai akcentuojant sprendimų priėmimą.

MIGS ypatingai aktyvus šiose srityse: smurtas prieš moteris, prekyba ir prostitucija, moterų dalyvavimas viešajame valdyme, socialinė ir ekonominė lyčių lygybė bei moterų teisės tarptautiniame lygmenyje.

(Moterų informacijos centras)

Moterų informacijos centras www.moteruinformacijoscentras.lt (MIC) - nevyriausybinė organizacija (toliau – NVO), įkurta 1996m. Lietuvoje ir yra viena stipriausių Lietuvos moterų organizacijų.

MIC skatina moterų ir vyrų lygias teises ir galimybes, dirba gerinant socialinį moterų statusą ir padeda kitoms moterų organizacijoms bei atskiriems asmenims, suteikiant informaciją, konsultacijas ar mokymus.

Pagrindinės MIC veiklų temos: lyčių lygių galimybių aspekto integravimas; smurtas prieš moteris; prekyba žmonėmis, šeimos ir darbo pareigų derinimas; moterų dalyvavimo sprendimų priėmime skatinimas ir pan.

Lyčių laisvės ir lygybės asociacija (Asociatia pentru Libertate si Egalitate de Gen)

Lyčių laisvės ir lygybės asociaci-

ja (<http://www.aleg-romania.eu/en>) (A.L.E.G.) - nevyriausybinių organizacijų įkurta Sibiu mieste (Rumunijoje) 2004 metais, siekiant skatinti lyčių lygybę ir kovoti prieš smurtą prieš moteris (apimant smurtą artimoje aplinkoje, seksualinį priekabiavimą, prekybą žmonėmis ir prostituciją). Rumunų kalba „A.L.E.G“ reiškia „Aš renkuosi“ – taip išreiškiama viena iš asociacijos pagrindinių vertybių: moterys ir vyrai gali pasirinkti savo vaidmenis šeimoje ir visuomenėje, nevaržomi jokių išankstinių nusista-

tymų.

Organizacija teikia socialines paslaugas (Darbo ir Socialinės politikos ministerijos akreditacija): konsultavimas ir parama aukoms, nukentėjusioms nuo smurto lyties pagrindu; politinės bei socialinės veiklos skatinimas, siekiant išvengti smurto.

A.L.E.G. yra tarptautinių organizacijų narė: WAVE (Moterys prieš smurtą Europoje), AWID (Moterys teisių vystymo asociacija) ir ASTRA (Centrinės ir Rytų Europos moterų tinklas).

Asocijuoti partneriai

- San Filippo Neri fondas - Modena (Italija)
- Modenos sritis - Modena (Italija)
- Modenos srities mokyklų departamentas - Modena (Italija)
- Genujos universitetas - Genuja (Italija)
- Emilia-Romagna regioninė valdžia – Bolonija (Italija)
- Sibiu Raudonasis Kryžius - Sibiu (Rumunija)
- Sibiu mokyklų Inspekcija - Sibiu (Rumunija)
- Vietinė Sibiu policija - Sibiu (Rumunija)
- Moterų namai - La Louviere (Belgija)
- Reves tinklas - Briuselis (Belgija)
- Federalinė Valonijos valdžia - Lygių galimybių departamentas – Briuselis (Belgija)

MODENA

NICOSIA

SIBIU

VILNIUS

PARTNERIAI

STAMBULO KONVENCIJA

Europos Tarybos konvencija dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo (Stambulo konvencija) - Europos Tarybos Konvencija, kuri apibrėžia smurtą prieš moteris kaip istoriškai nelygus jėgos santykius tarp lyčių, kurie lėmė vyrų dominavimą ir moterų diskriminaciją. Konvencija pripažįsta struktūrinį smurto prieš moteris pobūdį, nes jis yra susijęs su lytimi. Smurtas prieš moteris yra vienas iš pagrindinių socialinių mechanizmų, naudojamų padaryti jas pavaldžias vyrams, todėl lyčių lygybės pripažinimas de jure ir de facto yra kovos su smurtu prieš moteris pagrindas.

Remiantis tuo, Konvencija turi pagrindinį tikslą – smurto prieš moteris prevencija, baudžiamasis persekiojimas ir visų smurto formų prieš moteris panaikinimas, skatinant lygybę tarp lyčių, stiprinant moterų savarankiškumą ir apsisprendimą.

Nuo pasirašymo iki ratifikavimo

Nuo 1990m. Europos Taryba vykdo iniciatyvas, kuriomis siekia skatinti moterų apsaugą nuo smurto artimoje aplinkoje. Parlamentinė Europos

Tarybos Asamblėja priėmė keletą rezoliucijų ir rekomendacijų, reikalaujančių teisės aktų priėmimo, kurie apsaugotų nuo pačių sunkiausių ir labiausiai paplitusių smurto lyties pagrindu formų.

Europos Taryba nusprendė, jog svarbu nustatyti pasaulinius standartus, siekiant išvengti ir kovojant prieš smurtą prieš moteris ir smurtą artimoje aplinkoje. 2008m. gruodžio mėn., Ministrų Komitetas sukūrė ekspertų grupę, kuri turėjo paruošti Konvencijos projektą, apimančią šiuos klausimus. Mažiau nei po dviejų metų, grupė „CAHVIO“ (Specialusis komitetas prevencijai ir kovai su smurtu prieš moteris ir smurtą artimoje aplinkoje) – pateikė projekto tekstą. Paskutinis projektas buvo pateiktas 2010m. gruodį.

2011m. balandžio 7d. Europos Tarybos Ministrų Komitetas parengė galutinį Konvencijos tekstą. Stambulo Konvencija buvo pateikta pasirašyti 2011m. gegužės 11d. 121 Ministrų Komitetų Sesijos, vykusios Stambule, metu. Ji įsigaliojo po to, kai buvo ratifikuota dešimtjės šalių; 8 iš jų turi būti Europos Tarybos Šalys Narės. Šalys, ratifikuojančios Konvenciją, yra teisiškai saistomos jos sąlygų. Konvencija buvo priimta 2014m. birželio 1d., po dešimtosios šalies – An-

STAMBULO KONVENCIJA & PARTNERIAI

	Pasirašyta	Ratifikacija	Priimta
KIPRAS	/	/	/
ITALIJA	27/09/2012	10/09/2013	01/08/2014
LIETUVA	07/06/2013	/	/
RUMUNIJA	27/06/2014	/	/

Šaltinis: <http://www.conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=210&CM=&DF=&CL=ENG>

doros – ratifikavimo 2014m. balandžio 22d.

Pagrindiniai apibrėžimai

- **Smurtas prieš moteris** suprantamas kaip žmogaus teisių pažeidimas bei diskriminacijos forma ir reiškia visus smurto veiksmus lyties pagrindu, kurie kelia ar gali sukelti fizinę, seksualinę, psichologinę ar ekonominę žalą bei kančią moterims, įskaitant grasinimus atlikti tokius veiksmus, prievartą arba savavališką laisvės atėmimą, tiek visuomeniniame, tiek asmeniiniame gyvenime.
- **Smurtas šeimoje/artimoje aplinkoje** suprantamas kaip visi fiziniai, seksualiniai, psichologiniai ar ekonominio smurto veiksmai, kurie įvyksta šeimoje ar namų aplinkoje tarp buvusių ar dabartinių sutuoktinių ar partnerių, nepaisant ar kaltininkas dalijasi gyvenamu plotu su auka, ar ne.
- **Socialinė lytis** (gender) reiškia socialiai sukonstruotus vaidmenis, elgesį, veiklą ir atributus, kurie tam tikroje visuomenėje manomi tinkamais moterims ir vyrams.
- **Smurtas prieš moteris lyties pagrindu** reiškia, kad smurtas nukreiptas prieš moterį todėl, kad ji yra moteris; arba smurtas neproporcingai liečia tik moteris.
- **Auka** reiškia, bet kuri fizinį asmenį, kuris patiria veiklą, nurodytą smurtą apibrėžiančiuose punktuose.
- **Moters sąvoka** apima ir mergaites iki 18m.
- **Psichologinis smurtas (33 str.):** tyčinis elgesys, rimtai pažeidžiantis

asmens psichinį vientisumą per prievartą ar grasinimus.

- **Teroras (34 str.):** tyčinis elgesys, kai nuolatiniu sukeliama kito asmens baimė dėl jos/jo saugumo.
- **Fizinis smurtas (35str.):** tyčiniai fizinio smurto veiksmai prieš kitą asmenį.
- **Seksualinis smurtas, įskaitant išprievartavimą (36 str.):** tyčinis elgesys, įskaitant seksualinio pobūdžio vaginalinį, analinį arba oralinį skverbimąsi kokia nors kūno dalimi arba daiktu į kito asmens kūną be jo sutikimo; kitų seksualinio pobūdžio veiksmų atlikimas su kitu asmeniu be jo sutikimo; kito asmens privertimas atlikti seksualinio pobūdžio veiksmus su trečiuoju asmeniu.
- **Priverstinė santuoka (37str.):** tyčinis elgesys verčiant suaugusįjį ar vaiką sudaryti santuoką.
- **Moterų lytinių organų žalojimas (38 str.):** tyčinis elgesys, žalojantis moterų lytinius organus; prievarta ar spaudimas moteriai atlikti tokius veiksmus.
- **Abortas ir priverstinė sterilizacija (39 str.):** tyčiniai veiksmai įskaitant: aborto atlikimą moteriai be jos išankstinio ir sąmoningo sutikimo; atliekant operaciją, kurios tikslas ar poveikis nutraukia moters gebėjimą natūraliai daugintis be jos išankstinio ir sąmoningo sutikimo ar procedūros suvokimo.
- **Seksualinis priekabiavimas (40 str.):** bet koks nepageidaujamas žodinio, nežodinio ar fizinio sek-

sualinio pobūdžio veiksmas, turint tikslą pakenkti žmogaus orumui, ypač kai sukuriama bauginanti, priešiška, menkinanti, žeminanti ar įžeidžianti aplinka.

Prevencijos svarba

Konvencija sudaryta iš 81 straipsnio suskirstyto į 12 skyrių. Ji struktūrizuota pagal keturias P raides (anglų k.): **P**revencija; **A**psauga ir parama aukoms; **P**ažeidėjų baudžiamasis persekiojimas; **I**ntegruota politika. Kiekviena sritis apima keletą specialių priemonių.

Konvencija yra svarbi dėl to, jog pirmą kartą smurtą lyties pagrindu vertina kaip struktūrinę problemą: tai ne tik pažeidėjų persekiojimo ir aukų apsaugos reikalas, bet taip pat ir visų diskriminacijos formų prevencija, siekiant įgyvendinti tikrą lygybę tarp moterų ir vyrų. Lygybė negali būti suprantama tik kaip tapatumas ir identifikacija, bet taip pat ir kaip vienoda pagarba visiems asmenims, atsižvelgiant į jiems būdingus skirtumus. Visi asmenys turi būti lygūs, nepaisant jų lyties.

Ypatinga švietimo svarba akcentuojama prevencijai skirtame skyriuje. Konkrečiau kalbant, 14 straipsnyje teigiama, kad būtina imtis priemonių, siekiant į mokymo medžiagą įtraukti klausimus apie lygybę tarp moterų ir vyrų, nestereotipinius lyčių vaidmenis, tarpusavio pagarbą, nesmurtinį konfliktų sprendimą, smurtą prieš moteris lyties pagrindu ir teisę į asmenis neliečiamybę. Šie klausimai turi būti pateikti pritaikant juos besimokančiojo gebėjimams. Jie turi būti įtraukti į visas formaliojo švietimo programas visuose lygiuose. Taip pat turi būti imamasi priemonių skatinti pagrindinių Konvencijos principų taikymą neformaliose švietimo įstaigose, apimant sporto, kultūros ir

laisvalaikio objektus bei žiniasklaidą. Konvencijoje teigiama, kad bendradarbiavimas su NVO ir asociacijomis (ypač moterų asociacijomis), aktyviai dalyvaujančiomis informavimo iniciatyvose bei įgyvendinančiomis integruotos politikos, priemonių ir programų, skirtų smurto lyties pagrindu prevencijai ir kovai, projektus, turi būti remiamas ir vykdomas finansuojant žmogiškuosius išteklius.

SMURTO SKAICIAI

Smurtas prieš moteris tebėra didelė problema visoje Europoje.

Daugybei moterų patiriant smurtą, vis dar trūksta paslaugų, kaip ir žinojimo apie paslaugas ir pagalbos galimybes.

2014 metų kovo 5 dieną Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra (FRA) paskelbė pirmosios apklausos dėl smurto prieš moteris, vykdytos Europos Sąjungos mastu, rezultatus. Tyrimas remiasi 2012 metais nuo ba-

Daugiau informacijos:

http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/convention-violence/default_en.asp

landžio iki rugsėjo mėn. 28 Europos Sąjungos narėse atliktais 42.000 interviu „akis į akį“, kurie buvo vykdomi apmokytų moterų su moterimis pašnekovėmis (18-74 metų). Kiekvienoje šalyje buvo įvykdyta apie 1500 interviu (atsitiktiniu atrankos būdu). Apklausoje dėmesys buvo skiriamas asmeniniams moters išgyvenimams patiriant fizinį, seksualinį, psichologinį ir ekonominį (partnerio) smurtą, seksualinį priekabiavimą, persekioji-

mą. Buvo tiriama moters patirtis nuo 15 metų amžiaus iki dabar, bet taip pat buvo įtraukti klausimai ir apie patirtį iki 15 metų.

Pagrindiniai rezultatai atskleidžia, jog viena iš trijų moterų (būdamą vyresnė nei 15m.) yra patyrusi fizinio ir/ar seksualinio pobūdžio išpuolį. Tai yra 62 milijonai moterų Europoje. Viena iš 10 moterų yra patyrusi tam tikrą seksualinio smurto formą, ir viena iš 20 moterų buvo išprievartauta būdamą vyresnė nei 15 metų.

Apklausa taip pat atskleidė didelį smurto artimoje aplinkoje lygį: 22% moterų patyrė fizinį ir/ar seksualinį partnerio smurtą, ir 43% - tam tikrą psichologinio smurto formą iš dabartinio ar buvusio partnerio.

Apytiksliai 5% moterų patyrė ekonominį smurtą esamuose santykiuose ir 13% - buvusiuose santykiuose.

Rezultatai parodo skirtumus tarp 28 Europos Sąjungos valstybių narių. Šie skirtumai turi būti vertinami atsižvelgiant į jų kontekstą: pavyzdžiui, skirtingi lyčių lygybės indekso lygiai, ar kultūrinis priimtinumas kalbėti apie smurto patirtis gali būti vieni iš rodiklių, kurie paaiškina šiuos skirtumus.

Apklausoje buvo taip pat vertinamas moters pagalbos siekis kreipiantis į paramos organizacijas:

- tik 6% moterų kreipėsi į moterų prieglaudą ir tik 4% kreipėsi į aukų paramos organizacijas. Tačiau vertinant iš kitos pusės, viena iš trijų moterų kreipėsi į gydytoją, sveikatos priežiūros centrą ar ligoninę.
- 36% moterų nežino apie atitinkamus įstatymus ir politines iniciatyvas, kurios siekia sumažinti smurtą prieš moteris;
- 28% moterų nežino apie įstatymus ar iniciatyvas, kurios gina moteris nuo smurto šeimoje/artimoje aplinkoje.
- vidutiniškai viena iš penkių moterų Europos Sąjungoje (19%) nežino apie pagalbos paslaugas nuo smurto nukentėjusioms moterims, kurios buvo pateiktos klausimyne.
- pranešimų policijai ar kitoms institucijoms skaičius yra žemas: 67% moterų nepranešė partnerio smurto atvejo policijai ar kitai institucijai.

Informacija

http://www.wave-network.org/sites/default/files/WAVE%20Country%20Report%202013_0.pdf

Projekto teorija remiasi idėja, jog švietimo veikla ir įvairovė yra grindžiama lyties nuostatomis (valorizacija). Mūsų kultūra ir visuomenė pernelyg dažnai nesugeba atkreipti dėmesio į šiuos klausimus ir susigvena su lyčių stereotipais bei seksualiniais vaidmenimis melagingo neutralumo vardan. Kalbėdami apie lyčių skirtumus ir pripažindami įvairovę, skatiname deramą savęs vertinimą bei daugialypės kultūros pripažinimą.

PROJEKTO STRUKTŪRA

Projektas siekė ambicingo tikslo – paskatinti pokyčius, įtraukiant visas suinteresuotas šalis (mokytojus, tėvus, asociacijas, viešosios valdžios institucijas ir t.t.). Todėl svarbu, jog tikslai ir metodai būtų priimtini visiems ir jais būtų dalijamasi. Taip pat svarbu skirti pakankamai laiko projekto struktūrizavimui, tai reiškia – bendrai sukurti sąlygas, kurios reikalingos suprasti, įvykdyti ir įvertinti veiklas.

KODĖL ĮTRAUKIAMOS IR MOKYKLOS?

Sprendimas veiklas vykdyti ir mokyklose yra pagrįstas nuostata, jog jos vaidina pagrindinį vaidmenį jaunų žmonių gyvenime. Čia kuriamos vertybės ir mezgami socialiniai

ryšiai. Daugiau dėmesio skiriant lyties temai, atrandamos tam tikros priemonės, kurios padeda išvengti smurto. Projekte dalyvaujantys berniukai ir mergaitės, turi sau atsakyti, ar jie pasirengę atmesti smurtinį elgesį skatinančius požiūrius ir formuoti pozityvius asmeninius santykius.

MOKYMASIS PER VEIKLĄ

Daug metų Europos valdžios institucijos teikia prioritetą lyčių lygybei ir smurto prevencijai, kuriamos specifinės programos, akcentuojant jaunos žmones. Siekiant šio tikslo, „LOG IN“ projekto vykdytojai vedė praktinius seminarus formalioje ir neformalioje mokymo aplinkoje. Pagrindinis mokymų metodas remiasi tuo, jog bendraamžių švietimas padeda dalyviams labiau įsitraukti ir bendradarbiauti. Gerai žinoma, jog lyčių stereotipai, seksizmas ir įvairios smurto formos, stipriai susijusios su kultūriniu kontekstu, geriausiai išaiškinami tokiais būdais, kurie skatina reikšti savo nuomonę, palyginti ją. Tai daug naudingiau nei sausas teorinis aiškinimas pasyviai auditorijai. Mokomasi aktyviai - jaunuoliams dalijantis savo mintimis, diskutuojant apie jiems kylančias problemas. Jaunimui tai parodo, jog jie gali būti aktyvūs piliečiai, atsakingi už problemų sprendimą ir pokyčių skatinimą.

Bendraamžių Chartija (Unesco, 2003)

1. **Bendraamžių švietimas yra dalyvavimas.**
Jaunimas jaučiasi naudingas, kai kuriamas bendras rezultatas, yra sąveika ir bendravimas grupėje, taip sukuriama bendra kultūra su bendraamžiais. Visuose šiuose kontekstuose jauni žmonės skatina naujas politinio atstovavimo formas.
2. **Bendraamžis ugdytojas nėra mokytojas.**
Bendraamžis nėra mokytojas, jis/ji neveda pamokos ir nevertina; jis/ji kalba būdamas grupės nariu/nare.
3. **Bendraamžių ugdymas nėra valdymas ir manipuliavimas.**
4. **Bendraamžių ugdymas skatina iš naujo apmąstyti nustatytus vaidmenis.**
Suaugusieji (vadovai, mokytojai, ekspertai) nėra pagrindiniai projekto vadovai. Nė vienas jų nedalyvauja projekte. **Bendraamžių ugdymo esmė yra suteikti pagrindinį vaidmenį jaunimui, jie tampa atsakingais už eigą ir jos rezultatus.**
5. **Bendraamžių ugdymas yra paremtas tinkliniu bendravimu.**
6. **Bendraamžių ugdymas yra tyrimas.**
7. **Bendraamžių ugdymas yra užkrečiamas.**
8. **Prevencija yra bendra patirtis.**
9. **Bendraamžių ugdymas sugrąžina gyvenimą/gyvybę į mokyklą.**
10. **Bendraamžiai sukuria grupės kultūrą.**

KAS YRA BENDRAAMŽIŲ UGDYMAS?

Bendraamžių ugdymas tai požiūris į švietimą, kur visi grupės nariai yra mokomi kaip ugdytojai ir vadovai savo bendraamžių grupei. Tokiu būdu skatinami geresni grupės santykiai, abipusis ugdymas ir mokymasis. **Bendraamžių ugdymas yra metodų rinkinys, kurio tikslas - prevencija ir mokymas, paremtas lygiateisiu dalyvavimu grupėje, skatinantis pilietiškumą**

ir konstruktyvų dialogą. Tai ypatingai svarbu ne tik asmeninės tapatybės formavimui ir gyvenimo įgūdžių lavinimui, bet ir socialinio aktyvumo bendruomenėse skatinimui. **Bendraamžių grupėje bendravimas ir santykiai yra vienodi ir lygūs tarp visų narių.** Aišku, egzistuoja skirtumai tarp grupėje esančių asmenų, bet kiekvieno grupės nario indėlis yra vienodai svarbus. **Švietimas turėtų skatinti dalyvio emocinį intelekto ir empatijos vystymą**

dalinimuisi priimtinoje aplinkoje, vadovaujant suaugusiajam.

Grupė yra diskusijos ir apsisiekimo nuomonėmis (gali apimti net žaidimus) vieta, skirta atpažinti įprastus socialinius ir kultūrinius modelius, reikšti jausmus, užmegzti santykius ir atpažinti konfliktą kaip galimybę pokyčiams.

Pirmoje stadijoje bendraamžių ugdymas pripažįsta suaugusiųjų vaidmens svarbą, suaugusiojo -paauglio santykis vertinamas kaip sąveika, aktyvus ir konstruktyvus dalyvavimas. Suaugusieji turi padėti jauniems žmonėms išsiugdyti įgūdžius, padėsiančius jiems būti aktyviais socialiniame gyvenime, taip pat atpažinti pagrindinę dalyko esmę (mūsų

atveju, smurtą lyties pagrindu). Šioje stadijoje veiklos išreiškia galimybę dalyviams aptarti dalyko esmę ir patvirtinti grupės lygybės principą bei potencialą. Bendraamžių grupė būtina socializacijai; egzistuoja patirties skirtumai, kurie padeda dalintis žiniomis, bet tarp bendraamžių, tai tampa įmanoma ir dėl bendradarbiavimo bei solidarumo.

Antroje praktinio seminaro stadijoje jauni žmonės, kurie savanoriškai nusprendė būtų bendraamžių ugdytojais, gali patirti, ką reiškia perteikti savo žinias ir patirtį kitiems, pateikti turinį diskusijoms, konfrontacijoms ir informacijos apsisiekimui su bendraamžiais.

1990 metais Pasaulio sveikatos organizacija (WHO) pristatė terminą „Gyvenimo įgūdžiai“ („visi įgūdžiai, kurie padeda asmeniui susidoroti su kasdieniais gyvenimo reikalavimais ir iššūkiais“). Šiuo terminu įvardijami įgūdžiai, kurie reikalingi žmogui užmegzti santykius su kitu žmogumi, spręsti problemas, spaudimą ir kasdienes stresus.

Tai yra:

- ▶ sprendimų priėmimas
- ▶ problemų sprendimas
- ▶ kūrybingumas
- ▶ kritiškas požiūris
- ▶ efektyvus bendravimas
- ▶ tarpasmeniniai ryšiai
- ▶ savarankiškumas
- ▶ empatija
- ▶ emocijų valdymas
- ▶ streso valdymas

Eksperto kvalifikacija

Ekspertas, kuris yra atsakingas už praktinių seminarų vykdymą turi būti gerai susipažinęs su:

- Lyčių skirtumais, lyčių vaidmenimis (suprasti kultūriškai apspręstus lyčių skirtumus, atpažinti diskriminacijos ir smurto pasekmes).
- Smurto lyties pagrindu rūšimis (suprasti skirtingas smurto lyties pagrindu rūšis: psichologinę, fizinę ir seksualinę, taip pat jų poveikį jaunimui ir suaugusiems).
- Jaunais žmonėmis ir naujosiomis technologijomis (žinoti pagrindinius paauglių bendravimo kanalus – socialinius tinklus, video medžiagos dalinimosi puslapius ir t.t.).

Jei įmanoma, būtų puiku, jei užsiėmimus vestų ekspertų pora (moteris /vyras; skirtingų kartų atstovai, t.t.), iliustruodami abipusį bendradarbiavimą savo pavyzdžiu.

Taip pat svarbu, jog ekspertas turėtų patirties dirbti su grupe, naudoti dialogą ir bendradarbiavimą, žinotų įsiterpimo į pokalbį būdus, kurie padėtų įtraukti visą grupę į darbą.

Struktūra, trukmė ir dažnumas

Žemiau mes pateikiame siūlomą praktinių seminarų tvarkaraštį, kuris susideda iš keturių, kas savaitę ar kas dvi savaites vykstančių, užsiėmimų, siekiant išlaikyti dalyvių

susidomėjimą ir entuziazmą. Užsiėmimai nuoseklūs, kiekvienas jų nagrinėja žinias ir įgūdžius, kurie buvo įgyti prieš tai buvusiam užsiėmimui. Kiekvienas seminaras trunka apie dvi valandas.

Po pirmųjų keturių užsiėmimų, skirtų visai grupei, dalyviai kviečiami tapti bendraamžiais ugdytojais. Jie bus penktojo užsiėmimo vadovais; šis taip pat trunka dvi valandas.

Per kitas 15 dienų bendraamžių ugdytojai vykdys savo veiklas.

Šeštajame užsiėmime dalyvauja ekspertas, kuris pristato bendraamžių ugdymo rezultatus ir aptaria patirtį.

Amžius

Berniukai ir mergaitės nuo 14 iki 18 metų amžiaus. Ši amžiaus grupė yra pakankamai subrendusi užmegzti pirmuosius santykius, todėl gebanti suprasti temas, aptariamąs per užsiėmimus.

Dar vienas privalumas - mokiniai turės galimybę tęsti bendraamžių ugdymo patirtį mokykloje dar kelerius metus, tad procesas vyks net ir už projekto ribų.

Skaičiai

Praktiniuose seminaruose turėtų dalyvauti 20-25 mokiniai.

Mažesnės grupės užsiėmimus padaro labiau interaktyviais ir užtikrina kiekvieno aktyvų dalyvavimą.

Mišrios berniukų ir mergaičių gru-

EKSPERTO SAVYBĖS

Ramus	Mokantis įsijausti	Lankstus	Nešališkas
Suakapęs dėmesį į eigą	Įsitraukiantis	Kūrybingas	Turintis humoro jausmą

pės yra prioritetas, bet taip pat gali būtų organizuojamos ir vienos lyties grupės.

Siūloma programa

Žemiau pateikiama kiekvieno užsiėmimo veiklų programa. Tai yra tik pasiūlymas, kiekvienas ekspertas gali lanksčiai pritaikyti veiklas ir jų trukmę, atsižvelgiant į kiekvienos grupės dalyvavimą ir diskusijas.

Kiekviena tema turi įvardytus tikslus.

Kiekvienas ekspertas gali pasirinkti tam tikras veiklas, kurias nori vykdyti, teikdamas pirmenybę ir ska-

tindamas interaktyvumą bei abipusį bendravimą per žaidimus (klausymo ir šnekėjimo rolių kaita); aktyvų dalyvavimą; hierarchinės struktūros trūkumų išryškinimą; ir atmosferą, skatinančią kiekvieno laisvą nuomonės, jausmų bei patirties reiškimą.

Tam tikriems užsiėmimams pateikiame papildomas veiklas, kurios ne tik skatina sąmoningumą, bet ir motyvuoja jaunus žmones tapti atsakingais kovojant prieš smurtą lyties pagrindu ir diskriminaciją apskritai.

UŽSIĖMIMAI

Pirmasis užsiėmimas

PAGRINDINĖ TEMA	TIKSLAI
Ekspertas pristato save ir projektą.	Sutarti dėl tikslų ir metodų. Išsiaiškinti ar ir kiek dažnai dalyviai naudoja FB (facebook) ir internetą.
Dalyviai užpildo pradinį testą.	
Kaip dalyviai suvokia smurto lyties pagrindus.	Pradėti dialogą – nustatyti supratimo lygį ir požiūrį. Skatinti bendraamžių grupės socializaciją.
Smurto lyties pagrindus istorinės, kultūrinės ir teisinės šaknys, sąlygojusios moterų ir vyrų valdžios skirtumus.	Pradėti mokymo procesą siekiant suvokti teisingą smurto lyties pagrindus apibrėžimą.
Stereotipai ir nuostatos.	Atskleisti išankstines nuostatas.
ABC teorija: kaip mes suvokiame realybę.	Suprasti, kaip gimsta stereotipai ir nuostatos.
Prigimtis ir kultūra	Suprasti, kas yra sąlygota prigimties, ir kas – kultūros.
Socialinė lytis	Socialinės lyties ir vaidmenų suvokimas.

Antrasis užsiėmimas

PAGRINDINĖ TEMA	TIKSLAI
Seksualiniai stereotipai: Supermenas ir Pelenė.	Atskleisti, kaip seksistinė kultūra yra perduodama per stereotipus.
Galia santykiuose (hierarchinė, pozicinė, juridinė, ekonominė, santykių).	Supažindinti su galios pasiskirstymu visuomenėje ir santykiuose.
Santykiai tarp moters ir vyro (autonomija ir laisvė).	Atkreipti dėmesį į galios pasiskirstymą porose ir prisirišimo valdymą (pavydas, kontrolė).
Smurto lyties pagrindus apibrėžimas.	Pateikti teisingą apibrėžimą, nustatytą Stambulo Konvencijos.
Moterų delegitimizavimas.	Tirti moterų delegitimizavimo tęstinumą nuo santykių į visuomenę.
Nuo bendradarbiavimo iki pasidalijimo.	Suprasti, kaip sulaužyti ydingą stereotipų ratą (pasitikėjimas, bendradarbiavimas ir t.t.).

Trečiasis užsiėmimas

PAGRINDINĖ TEMA	TIKSLAI
Suprasti aktyvaus pilietiškumo reikšmę („tai mano reikalas“).	Užtikrinti, kad įtraukti visi dalyviai.
Komunikacija	Suprasti dvi paprastas efektyvios komunikacijos taisykles.
Ką komunikuoti? Kaip komunikuoti?	Suprasti kaip tarpusavyje susiję žinia ir transliavimo kanalas.
Facebook'as niekada nepamiršta.	Apeliuoti į atsakingą naudojamąsi Facebook'u.
Virtualios patyčios.	Geriau suprasti teisės į privatumą koncepciją.
Mokymasis iš konflikto.	Skatinti dialogu paremtus santykius.
Įtaigumas.	Suprasti ir atpažinti įtaigius poveikio modelius (aš laimiu – tu laimi).

Ketvirtasis užsiėmimas

PAGRINDINĖ TEMA	TIKSLAI
Bendraamžių švietimo pristatymas.	Pristatyti bendraamžių švietimo efektyvumą.
Dalyvių pa(si)rinkimas.	Suprasti bendraamžių švietimo ypatumus.
Privatumo teisės ir pareigos.	Aptarti, kaip naudotis internetu.
Dalyviai užpildo pabaigos testą.	

PAGRINDINĖ TEMA	TIKSLAI
Bendraamžių ugdymo įgūdžiai ir gebėjimai.	Mokyti bendraamžių ugdytojų poras (moteris- vyras)
Bendraamžių ugdymo sesijos planavimas.	Suplanuoti sesijas, kurias bendraamžių ugdytojas pateiks dalyviams, jei nutars vykdyti užsiėmimus klasėje.
Arba: priemonių bendraamžių ugdymui internete, sukūrimas.	Sukurti priemones, kurias bendraamžių ugdytojas pateiks FB paskyroje, jei nutars vykdyti užsiėmimus internetu.
Kaip mes susidorojame su sunkumais?	Paprastų situacijų sprendimai (Ką aš darysiu, jei kas nors man papasakos apie smurto atvejį? Ką darysiu, jei grupė atsisakys dalyvauti arba jei elgsis labai iššaukiančiai?).

Į penktąjį užsiėmimą galima įtraukti kitus asmenis – vaizdo ar multimedijos profesionalus, kurie galėtų padėti techniškai kuriant internetinį turinį.

BENDRAAMŽIŲ UGDYTOJAS: DARBE

Šiuo momentu bendraamžių ugdytojai turi būti suteikta galimybė pritaikyti teoriją praktikoje ir pasiūlyti savo veiklas.

Yra dvi galimybės:

Paskaitos

Paprasčiausias būdas surinkti mokymų dalyvius – pasitekti į pagalbą mokyklą ir mokytojus, kurie patys surinktų jaunimo grupes. Svarbiausia, kad tokios grupės būtų sudary-

tos iš panašaus amžiaus dalyvių ir jie nebūtų vyresni už bendraamžių ugdytoją, o taip pat galėtų skirti mažiausiai porą valandų šiai veiklai.

Kitas būdas – padėti bendraamžių ugdytojui pačiam surinkti mokymų dalyvius. Galima suteikti galimybę surengti trumpą veiklos pristatymą klasėje ir pakviesti mokinius dalyvauti.

Naudojant Facebook

Bendraamžių ugdytojų prašoma patalpinti facebook paskyroje tekstinę ar vaizdo žinutę, sukurtą penktojo užsiėmimo metu, paskatinti pozityvią diskusiją savo kontaktų tarpe ir stebėti rezultatus.

Prieš pradėdami šią projekto fazę, studijavome ir analizavome socialines priemones, kurias jaunimas dažniausiai naudoja ir kurios iš jų suteikia galimybių bendraamžių ugdymui.

PAGRINDINĖ TEMA	TIKSLAI
Dalyvių darbo pristatymas klasėje arba bendraamžių ugdytojų facebook profiliuose.	Savarankiškų bendraamžių ugdymo veiklų skatinimas. Patirties apžvalga.
Lyčių reprezentacija internete: lyčių stereotipai, seksistinė leksika, negatyvi emancipacija.	Galutinės diskusijos apie problemą. Tolerancijos ir pagarbos kitai lyčiai skatinimas. Aktyvaus pilietiškumo ir konfliktų mediacijos įvertinimas.

Rekomendacijos

Mokymų sesijoms:

1. Pasitikrinkite, ar reikia leidimo mokymams iš mokyklos ar tėvų. Jei reikia – gaukite.
2. Turėkite visas reikiamas priemones (kopijas, popieriaus, plakatų, žymeklių, rašiklių ir t.t.).

Ekspertui:

1. Sužinokite, kokius metodus naudoja mokykla, kovodama su smurtu bei patyčiomis.
2. Išsiaiškinkite, kokios vietos organizacijos bei tarnybos teikia paslaugas smurto aukoms.

STEBĖJIMAS IR TIKRINIMAS

Stebėjimas ir tikrinimas – labai svarbūs projektui. Jų pagalba vertinamas projekto efektyvumas, atitikimas poreikiams bei dalyvių įvertinimas.

„Log In“ projektui sukurta sistema yra sudaryta iš kokybinių ir kiekybinių elementų, apimančių įvairią prieš ir po projektinę kontrolę, o taip pat statistiniu visų anketų iš keturių skirtingų vietų apdirbimu.

Prieš projektą pateikiama anketa nustato grupės žinojimą ir požiūrį į lyčių stereotipus ir smurtą.

Tokia pati anketa yra pildoma ir projekto pabaigoje, siekiant sužinoti, ko buvo išmokta ir kaip pasikeitė nuostatos bei požiūriai.

Dalyvių pasitenkinimas projektu

nustatomas pildant įvertinimo anketą.

Savęs vertinimo anketa naudojama siekiant nustatyti pačių ekspertų vertinimą apie grupės pasiekimų lygį bei pačią grupę.

Kiti svarbūs kokybiniai vertinimo elementai – mokymo dalyvių sukurti dalykai: vaizdo filmukai, plakatai, kortelės, žinutės, šūkiei ir t.t. Šių dalykų analizavimas leidžia suprasti dalyvių problemos suvokimo lygį ir pasirengimą dalytis projekto turiniu.

PRIEŠ IR PO MOKYMŲ PILDOMA ANKETA

Mokykla ..... Klasė .....

Amžius .....

Moteris   Vyras

Kurias komunikacijos priemones naudojate nuolat:

(galima žymėti daugiau nei vieną)

[1] Facebook	[4] Instagram
[2] Twitter	[5] whatsapp
[3] Foursquare	[6] Kita (Nurodyti.....)

Kurią komunikacijos priemonę naudojate dažniausiai:

(tik vienas atsakymas)

[1] Facebook	[4] Instagram
[2] Twitter	[5] whatsapp
[3] Foursquare	[6] Kita (Nurodyti.....)

Žemiau pateiktoje lentelėje pažymėkite savo pritarimą/nepritarimą teiginiams

1= visiškai nesutinku, 2= nesutinku, 3= sutinku, 4= visiškai sutinku

Apibraukite atsakymą, kuris atspindi **Jūsų požiūrį** į išvardytus teiginius.

		Visiškai nesutinku	Nesutinku	Sutinku	Visiškai sutinku	Neturiu nuomonės
1	Smurtas dažniausiai nutinka suaugusių tarpusavio santykiuose, paauglių santykiuose – retai.	1	2	3	4	0
2	Moterims labiausiai priklauso auginti vaikus.	1	2	3	4	0
3	Vyrai priklauso ekonomiškai išlaikyti vaikus ir žmoną.	1	2	3	4	0
4	Jei santykiai sukelia skausmą – esi tikrai išsimylėjęs (-usi).	1	2	3	4	0
5	Nėra nieko bloga tikrinti savo partnerio telefoną.	1	2	3	4	0
6	Nėra nieko bloga kalbėti blogai apie žmones, kurie elgiasi blogai – ypač tai daryti naujosiose žiniasklaidos priemonėse.	1	2	3	4	0

PRIŠ IR PO MOKYMŲ PILDOMA ANKETA

Pažymėkite, ar manote, jog toliau išvardyti teiginiai yra teisingi:

1. Tik fizinis smurtas yra tikras smurtas.

Taip Ne

2. Nuolatinis rėkimas ant partnerio – smurto forma.

Taip Ne

3. Užgauliojimas ir žeminimas – smurto forma.

Taip Ne

4. Merginos irgi smurtauja prieš savo partnerius.

Taip Ne

5. Aš labiau rizikuoju patirti seksualinį smurtą nuo pažįstamo žmogaus nei nuo nepažįstamo.

Taip Ne

6. Smurtas – tai savitvardos praradimas.

Taip Ne

7. Mergina negali švelnumu ir kantrybe pakeisti partnerio smurtinio elgesio.

Taip Ne

8. Jei myli, turi nieko nuo mylimojo(-osios) neslėpti. Nėra nieko bloga tikrinti mylimo žmogaus telefoną.

Taip Ne

9. Erzinimas niekam nekenkia.

Taip Ne

10. Smurtas – tik tam tikro socialinio sluoksnio problema.

Taip Ne

LOG –IN PROJEKTO VERTINIMO ANKETA

Mokykla ..... Klasė.....

Amžius .....

Moteris Vyras

Pažymėkite savo jausmus, patirtus šių mokymų metu (iki 3)

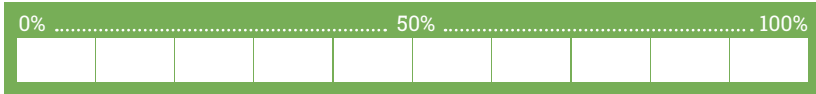
Smalsumas	Paskatinimas	Įsitraukimas	Atsipalaidavimas	Laimė
Nuostaba	Nepriklausomybė ir atsakomybė	Smagumas	Entuziazmas	Susidomėjimas
Neįdomu	Nusivylimas	Nepasitenkinimas	Nuobodulys	Nuovargis
Strasas	Pervertinau savo ankstesnes nuostatas.	Prievarta	Energijos trūkumas	Nei vieno iš jų

Įvardykite savo pasitenkinimo mokymo programa lygį, pažymėdami sutinkate ar ne su žemiau pateiktais teiginiais. Atminkite, kad 1 reiškia VISAI NESUTINKU, o 5 - VISIKAI SUTINKU.

		VISAI NESUTINKU				VISIŠKAI SUTINKU
1	Programa atitiko mano lūkesčius.	1	2	3	4	5
2	Visos temos buvo labai įdomios.	1	2	3	4	5
3	Kalbėjome apie tai, su kuo susiduriu kasdien.	1	2	3	4	5
4	Mokymai paskatino norą dar daugiau sužinoti.	1	2	3	4	5
5	Mokymai padaršino imtis aktyvios veiklos.	1	2	3	4	5
6	Su malonumu dalyvavau mokymų veiklose.	1	2	3	4	5
7	Ekspertai gerai pasirengę mokymams.	1	2	3	4	5
8	Kiekvienai sesijai užteko laiko.	1	2	3	4	5
9	Ekspertai išsamiai atsakė į visus užduotus klausimus.	1	2	3	4	5
10	Teorinė programos dalis buvo išsami.	1	2	3	4	5

TOLIAU:

Kiek seminaras pagilino žinias bei suvokimą apie smurtą lyties pagrindu
Pažymėkite langelį procentų eilutėje.

1. Kas patiko labiausiai?

.....
.....

2. Kas patiko mažiausiai?

.....
.....

3. Kas galėtų būti tobulinama ar keičiama?

.....
.....

AČIŪ!

EKSPERTO SAVĖS VERTINIMAS

Mokykla ..... Klasė .....

Berniukai ..... Mergaitės ..... Pradžia ..... Pabaiga .....

Užpildė .....

VEIKLOS

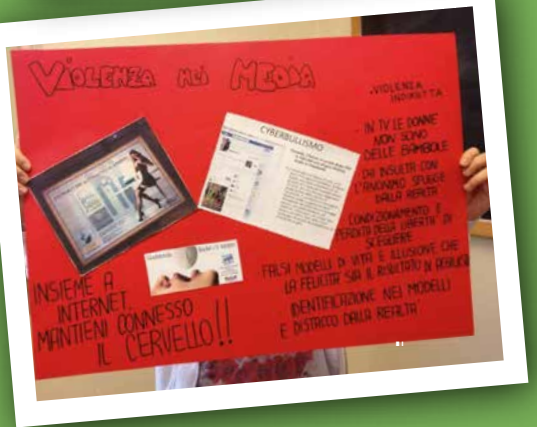
	Visiškai pasiekta		Pasiekta iš dalies		Nepavyko
1. Programa truko visą numatytą laiką.					
2. Buvo aptarti visi mokymų vadove numatyti dalykai:					
2.a Stereotipai ir nuostatos.					
2.b Įvairių formų smurto supratimas.					
2.c Suvokimas ryšio tarp perduodamos žinios ir kanalo.					
2.d Aktyvus pilietiškumo supratimas.					
3. Aktyvus visų dalyvių dalyvavimas.					
4. Dalyviai domėjosi projektu (uždavė klausimų, teikė pasiūlymų net už klasės ribų).					
5. Mokytojai laikėsi jiems skirto vaidmens (klaustytojo/ stebėtojo).					
6. Atmosfera klasėje buvo pozityvi ir skatinanti dialogą.					

Kuriems dalykams buvo skirta daugiausiai dėmesio?

.....
 .....

Bendros pastabos

.....
 .....

DALYVIU, KŪRYBA

Šių gairių tikslas – pateikti svarbiausius dalykus suaugusiųjų (ekspertų, mokytojų ir tėvų) mokymo programai, siekiant pagilinti supratimą apie smurtą lyties pagrindu, atsakingą socialinių tinklų naudojimą ir naujas žiniasklaidos technologijas tarp jaunimo. Tokie mokymai svariai papildo seminarus, organizuojamus jaunimui ir yra dalis „Log In“ projekto.

Projektas sukūrė seminarų suaugusiems ciklą skirtingose Europos šalyse, kaip svarbią smurto lyties pagrindu prevencijos formą.

Seminaruose pateikiama medžiaga yra lanksti, kadangi jau pačios projekto nuostatos numato jo pritaikymą konkrečiam kontekstui. Kitaip tariant, kiekvienu atveju galima gairėse pateiktas idėjas ir metodus praturtinti ir pritaikyti atitinkamoms sąlygoms.

Ekspertų kvalifikacija

Ekspertas ar jų grupė, atsakinga už seminarus, turi turėti žinių apie:

- Socialinių lyčių skirtumus ir vaidmenis (suprasti kultūrinius lyčių skirtumus, atpažinti seksualinius stereotipus, suvokti jų pasekmes – diskriminaciją bei smurtą).
- Smurto lyties pagrindu formas (fizinį, psichologinį, seksualinį) bei žinoti jo įtaką jaunimui ir suaugusiems.
- Jaunimą ir naujas žiniasklaidos technologijas (mokėti naudotis pagrindiniais, naudojamais paauglių – socialiniais tinklais, vaizdo srautais ir t.t).
- Privatumą ir kaip jį veikia naujosios žiniasklaidos technologijos.

Jei įmanoma, geriausia, jei ekspertais būtų pora (moteris/vyras; skirtingų kartų ir pan.) – taip būtų užtikrintas

konkrečių terminų supratimas.

Ekspertas taip pat turi turėti patirties vesti seminarus, dirbti su grupe žmonių, mokėti skatinti dialogą ir aktyviai veiklą.

Asmeninės kompetencijos

Lankstus	Visapusiškas
Kūrybiškas	Turintis humoro jausmą

Seminarų struktūra, dažnumas ir trukmė

Žemiau pateikiame seminarų tvarkaraštį, kuris sudarytas iš trijų savaitinių ar kas keturias dienas organizuojamų užsiėmimų – toks ritmas leidžia dalyviams palaikyti žinių lygį ir susidomėjimą. Sesijos eina iš eilės – vėlesnėje reikia anksčiau įgytų žinių.

Kiekviena sesija trunka apie dvi valandas.

Skaiciai

Dalyvių skaičius 20- 25.

Kadangi seminarai interaktyvūs – mažesnės grupės užtikrina aktyvesnį dalyvavimą.

Tikslinė grupė

Geriausia, jei dalyviais būtų mišri moterų ir vyrų grupė, sudaryta iš mokytojų ir tėvų.

Jei reikia kursų tik mokytojams, viena ar kelios programos sesijos gali būti pritaikytos pagal jų poreikius.

Siūloma programa

Žemiau aprašomos veiklos, siūlomos kiekvienai sesijai su apytikre jų trukme. Kiekvienas ekspertas gali

pritaikyti šias veiklas pagal poreikį, atsižvelgdamas į grupės aktyvumą ir diskusijas.

Svarbiausia, kad būtų aptarta:

1. Švietimas ir naujų žiniasklaidos technologijų naudojimas (pozityvioji ir negatyvioji pusės).
2. Stereotipai ir nuostatos:
  - Kultūrinės pasekmės (sekizizmas, homofobija, rasizmas)
  - Elgsenos pasekmės (patyčios, virtualios patyčios, smurtas lyties pagrindu)
  - Pasekmės tapatybės formavimui (si);
3. Smurto lyties pagrindu apibrėžimas (Stambulo Konvencija);
4. „Nekalto“ elgsio pavyzdžiai, slepiantys savininkiškumą ir kito asmens kontrolę;
5. Elgsenos, skatinančios aktyvų pilietiškumą ir įsikišimą į smurto lyties pagrindu atvejus, pavyzdžiai (suaugusio žmogaus vaidmuo).

Tam, kad visi aukščiau išvardyti aspektai tikrai būtų paliesti, dalyviai turi užpildyti pradines anketas, kurių tikslas – surinkti dalyvių socialinius ir asmeninius duomenis, įvertinti jų problemos žinojimo lygį ir jautrumą smurtui lyties pagrindu. Seminaro pabaigoje pildoma vertinimo anketa iliustruoja dalyvių pasitenkinimo mokymais lygį.

Visas mokymų kursas trunka 6 valandas.

Jei organizuojamas kursas tik mokytojams – gali būti siūlomas ilgesnis – 12 valandų kursas (keturi užsiėmimai po 3 valandas kiekvienas), kuriuose kiekvieno užsiėmimo dalis būtų skiriama klasės veiklų pavyzdžiams nagrinėti. Paskutinė sesija gali būti skiriama savarankiškam kiekvieno pedagogo darbui įtraukiant smurto lyties pagrindu problemos sprendimą į kasdienę pedagoginę veiklą.

UŽSIĖMIMAI

Pirmasis užsiėmimas	PAGRINDINĖ TEMA	TIKSLAI
	Eksperto prisistatymas. Projekto pristatymas.	Atskleisti tikslus ir išaiškinti metodus.
	Kaip jaunimas naudoja naująsias žiniasklaidos technologijas? Kaip tai daro suaugusieji?	Paskatinti kiekvieno dalyvavimą. Išsiaiškinti žinojimo lygį ir nuomones.
	Švietimo taisyklės.	Aptarti švietimo būdus.
	Integruota komunikacija	Išaiškinti integruotos komunikacijos sąvokas.

Antrasis užsiėmimas	PAGRINDINĖ TEMA	TIKSLAI
	Stereotipai ir nuostatos	Demaskuoti išankstinį nusistatymą.
	Socialinė ir biologinė lytis (kultūra ir prigimtis)	Suprasti skirtumą tarp biologinės ir socialinės lyties; akcentuoti kultūrinės skirtumų šaknis.
	Seksizmas, rasizmas ir homofobija.	Atpažinti negatyvų lyčių vaidmenų poveikį; suprasti ryšį tarp lyčių socializavimo ir jėgos struktūrų.
	Smurto lyties pagrindu apibrėžimas.	Pateikti tikslą, Stambulo Konvencijoje patvirtintą apibrėžimą.
	Skirtingos smurto rūšys.	Atpažinti skirtingas smurto rūšis (fizinį, seksualinį, psichologinį), o taip pat patyčias ir virtualias patyčias.
Teisė būti kitokiu; Teisė gyventi nepatiriant diskriminacijos.	Aptarti tapatybės formavimosi paauglystėje aspektus.	

Trečiasis užsiėmimas	PAGRINDINĖ TEMA	TIKSLAI
	Kaip jaunimas suvokia smurtą emociniuose santykiuose.	Suprasti smurto lyties pagrindu egzistavimą jaunimo tarpusavio santykiuose.
	„Geri berniukai ir mergaitės“.	Atpažinti ir suprasti „nekalto“ elgesio, slepiančio savininkiškumą ir kito asmens kontrolę, pavyzdžius.
	Teisiniai privatumo aspektai.	Žinoti privatumo teises ir galimybes.
	Aktyvus pilietiškumas.	Naujų technologijų naudojimo pozityvūs pavyzdžiai.

Seminarai, organizuoti skirtingose šalyse (Kipre, Italijoje, Lietuvoje ir Rumunijoje), išryškino keletą esminių dalykų:

- Teoriniai socialinės lyties tyrinėjimai turi būti pritaikomi projektuose, kurių tikslas – šviesti visuomenę apie kiekvieno asmens unikalumą ir vertę.
- Mokykla – esminė vieta, kurioje turi būti diegiamas nestereotipizuotų lyčių vaidmenų supratimas, pagarba ir lyčių lygybės principai (kaip nurodoma Stambulo Konvencijos 14 str.).
- Tinkamiausi darbo metodai – įtraukiantys bendraamžių grupes, skatinantys empatiją ir nesmutintinius konfliktų sprendimus.
- Bendradarbiavimas su kitomis organizacijomis – mokyklomis, NVO, jaunimo centrais ir kitomis – padeda įgyvendinti integruotas strategijas ir veiksmus.

Menkos jaunuomenės žinios apie socialinių tinklų keliamus pavojus, bei stereotipų įtaką – esminis aspektas, skatinantis tokių kaip ši iniciatyvų kūrimą. Jaunimui reikia pateikti pozityvius elgsenos modelius, griaunančius stereotipus ir gyvenimo nuostatas.

Kalbant apie užsiėmimus suaugusiems – skirtingose vietose iškilo ta pati problema: sudėtinga įtraukti tėvus. Viena galimų priežasčių – paplitusi nuostata, kad tėvų gebėjimai šviesti yra nuneigiami vaikų bendraamžių grupėse. Kita populiarė tėvų tarpe vyraujanti nuostata – perdėtas susirūpinimas dėl interneto keliamų pavojų, tuo pačiu sumenkinant pavojus, susijusius su smurtu lyties pagrindu ir jo apraiškėmis paauglių emociniuose santykiuose. Rumunijoje ir Italijoje jaunesnių vaikų tėvai labiau domėjosi seksizmo problema ir lyčių stereotipais.

Seminarų dalyviai mokytojai pademonstravo didelį susidomėjimą lyčių lygybės, smurto lyties pagrindu, patyčių (ir virtualių) problemoms. Viena priežasčių – iki šiol nėra tam skirtų specialių mokymų. Lietuvoje suorganizuoti webinarai (seminarai internetu) pademonstravo didžiulį dalyvių susidomėjimą.

Projekto „LOG IN“ puslapis internete <http://login.lygus.lt/>

Projekto „LOG IN“ Facebook socialinis tinklas : Saugumas man patinka

Dėl mokymų užsakymo kreipkitės:

Moterų informacijos centras

S.Konarskio g. 49 - 808 kab. LT-03123 Vilnius, Lietuva

Tel./Fax.: +370 5 2629003, email: rugile@lygus.lt